

AÇIK YA DA KAPALI: İŞTE BÜTÜN MESELE BU!

Özgür yazılım yaklaşımı 1980’lerde ortaya çıktığında, varolan telifli yazılım geliştirme sektörünü etkilemeksizin, çoğu amatör gruplarca yürütülen çalışmalar doğrultusunda gelişmeye çalışan, kendi halinde bir girişim niteliğindedi. Ancak özgür yazılım hareketinin taraftarlarının artmasıyla birlikte, bu yaklaşımla üretilen yazılımların hem sayıları hem de nitelikleri gelişti ve aradan geçen 25 yıl sonunda bugün özgür yazılım, telifli yazılım sektörünün belirgin bir rakibi haline geldi. Özgür yazılımın ve telifli yazılımın karşılaştırılması da, şimdilerde yazılımcılar arasında en çok tartışılan konulardan biri.

İlk başlarda “özgür yazılım” ifadesi kullanılırken, aradan geçen süre içinde bu ifadenin yerine daha çok “açık kaynak kodlu yazılım” ifadesi kullanılır oldu. Çünkü “özgür” sözcüğünün, yaklaşımın temel hedefi ve kapsamı konusunda yanlış anlamalara neden olabildiği görüldü. Bir yazılımın “özgür” olması, yazılımın “bedava” ya da “ticari olmaması” anlamına gelmiyor. Buradaki “özgürlük”le kastedilen şey, yazılımın geliştirilebilirliği. Bu özgürlüğün temelinde de yazılım kodlarının açık olması, yani gizli ya da kapalı tutulmaması yatıyor. Telif hakkı gözetilen yazılım sektöründeki yazılımların temel niteliği, yazılımı kullanmak için belli bir lisans ücreti ödeniyor olması ve bu şekilde edindiğiniz bir yazılımın kodlarını, kapatılmış bir şekilde sunulmaları nedeniyle asla göremiyor olmanız. Özgür yazılımların temel özelliği ise, kendilerini oluşturan kodların herkese açık olması.

Bilgisayarlarda kullanılan tüm yazılımların, belli bir programlama dilinin komutları kullanılarak hazırlanmış metin formatında kaynak kodları oluyor. Bilgisayar programcıları tarafından yazılan bu kodlar, bilgisayarın çalışma şekline uyumlu olacak ikili kodlar halindeki sürümü oluşturmak amacıyla derleniyor ve bu derlenmiş kod dosyaları yazılımın çalışmasını sağlıyor. Bu dosyalar, satın aldığımız yazılım cd’lerinin içinde bizim görmemizi ve üzerinde herhangi bir değişiklik yapmamızı engelleyecek şekilde kapatılmış olarak yer alıyor. Açık kaynak yazılımlaradaysa bu dosyaları görüp dilersek üzerlerinde değişiklik yapmamız mümkün. Çünkü kodların açık olması, bu kodlara bakarak dileyen kişilerin yazılım üzerinde kendi istekleri doğrultusunda belli değişiklikler ve dağıtımlar yapabilmesi anlamına geliyor. Özgürlükler de bu noktada başlıyor.

Özgürlüğün Tanımı

Özgür yazılımlar “özgür”lüklerini, kullanıcılarına dördü doğrudan, biri dolaylı olmak üzere verdikleri toplam beş adet temel özgürlüğe borçlu: 1- Yazılımı istenen tüm amaçlar için çalıştırabilme özgürlüğü. 2- Yazılımın nasıl çalıştığını inceleyebilme ve dilenen gereksinimlere göre uyarlayabilme özgürlüğü. 3- Yazılımın kopyalarını dağıtabilme, böylece çevredeki kişilere yardımcı olabilme özgürlüğü. 4- Yazılımı geliştirebilme ve bu geliştirme çalışmalarını kamuoyuna duyurabilme, böylece herkesin bu gelişmelerden yararlanmasını sağlayabilme özgürlüğü. Yazılımın kaynak koduna girebilme özgürlüğü ise iki ve dört numaralı özgürlüklerin biraraya gelmesinin sonucunda doğan bir özgürlük. Bu özgürlükleri sunan yazılımlar özgür yazılımlar kümesindeki yerlerini alırlarken, bu özgür-

lüklerden herhangi birini yerine getirmeyen yazılımlar küme dışı kalıyor.

Bu özgürlükleri temsil etmek için yazılımın başına getirilen “özgür” sözcüğünün yazılımın bedava olmasıyla hiçbir ilgisi yok. Yaygın kanının aksine, özgür bir yazılımın ticari amaçlarla kullanılabilmesi ve satılabilmesi mümkün. Üstelik şirketler özgür yazılımlar üreterek ya da bu tür yazılımları destekleyerek para kazanabilirler. Günümüzde yazılım sektöründe ticari olarak yer alan pek çok şirketin özgür yazılım destekler hale gelmesi bunun açık kanıtı. Artık IBM, Hewlett Packard, Intel gibi pek çok büyük şirket, özgür yazılım konusunda uzmanlaşmış kişiler çalıştırıyor. Hatta Red Hat gibi yalnızca özgür yazılım konusunda hizmet vermek üzere kurulmuş ticari nitelikli yazılım şirketleri de pazardaki yerlerini almış durumda. Bu tür şirketler özgür yazılım konusunda destek ve danışmanlık hizmeti sunarak para kazanıyorlar. Çünkü özgürlük, yazılımın bedava olup olmaması ya da ticari hedefler taşıyor olup olmamasını içermiyor.

Telif Hakkınız Sağdan mı Olsun, Soldan mı?

Yazılım alanındaki “özgür” sözcüğü, yukarıda değindiğimiz gibi tüketimde değil, üretimde özgürlüğü kastettiği için, özgür bir yazılımın kodları açık olarak sunulduğu halde ticari hedefler taşıyor ve kullanım hakkı belli bir ücret karşılığında sunuluyor olabilir. Öte yandan özgür olmayan, yani kodları kullanıcılara açık olarak sunulmayan bir yazılım tamamen ücretsiz olabilir. Microsoft tarafından geliştirilmiş olan Internet Explorer bu tür yazılımlara iyi bir örnek. İnternet tarayıcısı olarak kullanılan bu yazılımın kullanım hakkını almanız için herhangi bir lisans ücreti ödemeniz gerekmiyor. Tamamen bedava. Ama bu durum Internet Explorer’ın özgür yazılım olduğu anlamına gelmiyor. Çünkü kodları kullanıcılara açık değil.

Özgür yazılımlar konusundaki bir diğer yaygın yanılgıysa lisanslarla ilgili. Bir yazılımın özgür olması, herhangi bir lisans kapsamında olmaması anlamına gelmiyor. Aksine özgür yazılımların tümü, Genel Kamu Lisansı (General Public License-GPL) adında

bir telif hakkı lisanslama sistemi kapsamında yer alıyor. Ancak özgür yazılım hareketi dilinde konuşulduğunda GPL, İngilizce’de “copyright” olarak anılan telif hakkı lisansı olmanın yanı sıra, aslında buna ek bir lisanslama yaklaşımı olarak geliştirilmiş olan bir “copyleft” lisansı. Bir yandan tüm telif hakkı lisansları gibi kendi kapsamında bulunan ürünlerin belli kullanımları konusunda koşullar koyan bu “copyleft” sistemi, diğer yandan tüm “copyleft” yazılım lisansları gibi, telif hakkı lisansı ile korunan kodlar üzerinde yapılan değişikliklerin tüm dağıtımlarda paylaşılması gerekliliği koşulunu içeriyor. Copyright kapsamında varolan telifli yazılım lisanslarının temel hedefi, aslında kullanıcının elinden yazılıma ilişkin kodları paylaşma ve bu kodlar üzerinde değişiklik yapma hakkının alınmasını sağlamak. Buna karşılık Genel Kamu Lisansı kullanıcının yazılımları değiştirme ve paylaşma haklarının saklı tutulması ve yazılımın tüm kullanıcılar tarafından bu amaçlar doğrultusunda özgürce kullanılması amacıyla oluşturulmuş bir lisans biçimi. Ancak bu hakların kullanımı yalnızca “copyleft” kapsamında gerçekleşmiyor. İki aşamada gerçekleşen bu hak kullanımı için öncelikle copyright gereklilikleri doğrultusunda yazılımın telif hakkı alınıyor, ardından copyleft uygulamasıyla

kullanıcıya, bu yazılımın kopyalama, dağıtma ve değiştirme gibi hakları sunuluyor. Yani bir yazılımı copyleft kapsamında korumak için önce yazılımın telif hakları copyright koşulları altında belirtiliyor ve copyleft ile de bu telif hakkı alınmış olan yazılımının lisans koşullarına değiştirme, dağıtma ve paylaşma koşulları eklenmiş oluyor. Copyright kapsamındaki uygulamada yazılımın sahibi kodlar ve bu kodların nasıl kullanılacağı konusunda tam bir kontrole sahip olduğu için, kaynak kodlar kamuya açılmış olsa bile yazılımın değiştirilmesi, kullanımı ya da dağıtımını engellendiği sürece o yazılım özgür olmayan bir yazılım olarak kalıyor. Öte yandan başkalarının yazılım üzerinde değişiklik yapmalarına ve yaptıkları bu değişiklikleri herhangi bir kısıtlama olmaksızın dağıtımlarına izin veren bir copyleft lisansı ile yayınlanmış olan yazılımlar, belli özel haklar yazılımın üreticisine ait olarak kalabilir, tescilli olmayan yazılım olarak pazardaki yerini alıyor. Bir başka deyişle copyright ve copyleft kapsamındaki yazılımlar arasındaki farkları oluşturan belirleyici kriterler, kodun kapalı ya da açık olması, kodlar üzerinde değişiklik yapmanın izin verilmesi ya da verilmemesi, yazılımın değiştirilmiş sürümlerinin dağıtımının yasak olması ya da olmaması koşullarının biraraya gelmesi sonucunda ortaya çıkıyor.

Dağıtım koşullarının değişmemesi koşuluyla herkese yazılımın kaynak kodunu veya bu yazılımdan türetilmiş herhangi başka bir yazılımın kaynak kodunu kullanma, değiştirme ve dağıtma hakkını veren "copyleft" koşulu adı altındaki yasal düzenleme, özgür yazılımı yaygınlaştırmak isteyen kişilerin yararına; ancak yazılıma ekledikleri birimlerden yalnızca kendileri yararlanmak isteyen kişiler için tam anlamıyla bir başbelası. Özgür yazılım hareketinin bugün ulaştığı yaygınlık, belki de bunun zararından çok yararına inanan kişilerin sayısının hiç de azınlıkta olmadığına bir göstergesi.

Bu yararın en önemli gerekçesi, değişiklik yapma ve bu değişiklikleri dağıtabilme olanağı sunan söz konusu özgürlüklerin, özgür yazılımların gereksinimler doğrultusunda büyük bir topluluk tarafından geliştirilebilmesine olanak sağlıyor olması. Yazılım geliştirme tarihindeki en önemli kilometre taşları, aslında belli ticari stratejiler sonucu değil, belli gereksinimlerin giderilmesi söz konusu olduğunda ortaya çıkmış. Örneğin bugün dünyayı etkileyen en önemli teknolojik gelişmelerden biri olan İnternet teknolojisi varlığını, ABD ordusunun 1960'lı yıllarda haberleşme konusundaki gereksinimlerine borçlu. Benzer bir şekilde bugün tüm dünyada yaygın olarak kullanılan İnternet kamerası (webcam) uygulaması da bir laboratuvarında çalışan yazılımcıların çalıştıkları alandan uzakta duran kahve makinelerinin başında sıra olup olmadığını görme gereksinimlerini gidermek için kurdukları, İnternet tabanlı bir kamera düzeneğinden doğmuş bir teknoloji. Açık kaynak kodlu yazılımlar geliştirilirken gereksinim duyulan herhangi bir özellik İnternet üzerinden tüm geliştiricilere duyurulduktan sonra, bu özelliğe ilişkin kodların yazılarak yazılımın içine entegre edilmesi kısa sürede gerçekleşiyor. Bunun nedeniyse tüm dünya genelinde açık kaynak geliştiricisi olan bir gönüllü yazılım ordusunun bulunması. Telifli yazılımlardaysa bu gelişmeler hem çalışanların sayısının daha az olması, hem de bu gelişmelerin ancak şirketlerin belli stratejik planlamaları uygun olduğunda hayata geçiriliyor olması nedeniyle kodlarda yapılacak geliştirmeler daha çok zaman alabiliyor.

Açıklık da Bir Yere Kadar

Ancak yine de açık kaynak kodu yaklaşımıyla geliştirilen yazılımların, telifli yazılımlara göre yetersiz ve eksikliklerle dolu olduğunu düşünenler yok değil. Günümüzde artık pek çok telifli yazılımın açık kaynak yaklaşımıyla geliştirilmiş bir karşılığı var ve bu karşılık gelen yazılımlar kullanıcı gereksinimlerine yanıt vermek konusunda telifli rakipleriyle boy ölçüşebilecek kapasiteye erişmiş durumdadır. Ancak yazılımların telif haklarının olması gerektiğini savunanlara göre, bu yazılımların çoğunun hâlâ amatör girişimcilerle geliştiriliyor olması önemli bir eksiklik. Bu kişilere göre, bir yazılımın geliştirilmesi konusunda belli kişilere

zorunlu olarak görev verilmediği sürece yazılımın belli özellikleri sonsuza dek geliştirilmeden kalıyor. Açık kaynak yazılımcılar yalnızca kendi ilgilerini çeken özellikleri geliştirmeye yoğunlaşmayı tercih ettiklerinden, bir yazılımın sahip olması gereken, ama öte yandan geliştirilme süreçleri sıkıcı

olan özellikler de bu nedenle bir açık kaynak yazılımda asla bulunamayabiliyor. Örneğin, yazı yazmak için kullanılan kelime işlemci bir yazılımın pazarda varolan tüm marka ve modellerdeki yazıcılarla uyumlu çalışabilmesi için gereken kodları yazacak bir açık kaynak kodcusu bulmak, zaman zaman güç olabiliyor.

Öte yandan açık kaynak taraftarlarıysa bu sorunun kendileri için değil, aksine telif hakkı olan yazılımlar için söz konusu olduğu görüşünde. Bunun temel nedeniyse, bu tür bir yazılımın lisansını satın alarak kullanmaya başladıktan sonra, yazılımın belli gereksinimlerinize yanıt vermediğini gördüğünüzde, yazılımı geliştiren şirketin bu özellikleri geliştirmesini beklemekten başka yapabilecek hiçbir şeyinizin olmaması. Kodların kapalı olarak sunulması, geliştirme amacıyla yapılacak herhangi bir müdahaleyi olanaksız kıldığından, kod yazmaktan alayan ve kodları inceleyerek gereksinim duyduğunuz özelliği geliştirebilecek bir kişi olsanız bile, tek seçeneğiniz yazılımı satın aldığınız şirketin müşteri hizmetleri birimini arayarak sorununuzu bildirmek oluyor. İşin bundan sonraki kısmıysa şirket yöneticilerinin keyfine kalıyor. Sizin gereksinim duyduğunuz özelliğin kullandığınız yazılıma eklenmesi için şirket yöneticilerinin bu özelliğin gerçekten önemli olduğunu düşünmesi ve bu özelliğin eklenmesi için şirket bütçesinden belli bir pay ayırarak bünyesinde çalışan yazılımcılardan bir kişi ya da grubu görevlendirmesi gerekiyor. Açık kaynak taraftarlarına göre bu süreç çoğunlukla aksayarak ve yavaş işlediğinden, kullandığınız telif hakkı

Telifli Yazılımların Açık Kaynak Karşılıkları

Günümüzde telifli olarak sunulan yazılımların hemen hemen hepsine karşılık gelen, açık kaynak yaklaşımıyla geliştirilmiş bir eşdeğer yazılım bulmak olanaklı. Bu eşdeğer açık kaynak yazılımların sahip olduğu nitelikler ve bu yazılımları kullanarak yapabildikleriniz, geliştirilmeye başladıkları ilk yıllarda telifli rakiplerinin karşısında oldukça zayıf durumda kalıyordu. Günümüzdeyse açık kaynaklı eşdeğerler, telifli örnekleriyle başa baş gitmekte. Aşağıdaki tabloda telifli yazılım sütununda yer alan yazılım adları hâlâ çok kişi tarafından bilinen ve kullanılan tanınmış yazılımlar olsa da, bu yazılımların en çok kulla-

nılan eşdeğerleri olan sağ taraftaki yazılımları tanıyan ve bunları kullanan kişilerin sayısı da artık azımsanacak gibi değil.

Telifli Yazılım	Açık Kaynak Kod Yazılım
MS Windows	Linux
MS Office	OpenOffice
MS Word	Abiword, Writer
MS Excel	Calculator
MS Powerpoint	Impress
Internet Explorer	Firefox
MS Outlook	Thunderbird
Winamp	Xmms, Beep Media Player
Windows Media Player	MPlayer
ACDSee	GQview, Gthumb
Adobe Photoshop	The Gimp
Adobe Premier	VirtualDub
MS Internet Inf. Server	Apache
Oracle Database	MySQL
MS Access	Rekall
MS SQL Server	Postgre SQL

olan yazılımların gereksinimlerinizi bütünüyle karşılaması çoğu zaman olanaksız.

Telifli yazılım savunucularına göreyse bu iddia, özellikle yazılımla ilgili teknik destek konusu söz konusu olduğunda, pek de haklı değil. Bunun nedeniyse açık kaynak kodlu bir yazılımı kullanırken herhangi bir teknik sorunla karşılaştığınızda, bu sorunu gidermek konusunda danışmak için kendinize bir muhatap bulmanızın çoğu zaman güç olması. Telifli yazılım savunucuları şöyle diyor: Eğer kendiniz kod geliştirebilen bir kullanıcı değilseniz, kullandığınız yazılımın kodlarını yazan kişinin keyfine bağlısınız demektir. Çünkü yazılımın arkasında kurumsal bir yapı yok. Bu da kullanıcıların, sorunlarıyla başbaşa kalmaları ve bazen de en küçük bir geliştirme için yıllarca beklemeleri anlamına geliyor. Özgür yazılım taraftarlarına sorduğunuzday-

sa açık kaynak kodlu yazılımlar konusunda böyle bir sıkıntı asla olası değil. Tüm dünya genelinde açık kaynak kodlu yazılımlar üzerinde çalışan bir gönüllü ordusu olduğunu belirten açık kaynakçılar, gereksinim duyulan herhangi bir özelliğin en geç 2-3 gün içinde geliştirilerek yazılıma entegre edildiğini savunuyor ve bu tür gecikmelerin asıl telifli yazılımlar için söz konusu

olduğunu iddia ediyorlar. Üstelik artık pek çok ticari şirketin açık kaynak alanına yatırım yapıyor olması ve Red Hat gibi açık kaynak alanında hizmet veren ticari şirketlerin de pazarda yerini almış olması sayesinde, açık kaynaklı yazılımların arkasında çok sayıda ve güçlü kurumsal yapılar yer alıyor.

Özgür yazılımlara yönelik önemli itirazlardan bir diğeryse, bu yazılımların henüz yeterince olgunlaşmamış olması konusunda gündeme geliyor. Bu itiraz sahiplerine göre piyasada yer alan telifli yazılımlar 6.0, 7.0 gibi sürümlerine ulaşmışken açık kaynak yazılımların çoğunun henüz 1.0 sürümüne bile ulaşmamış olması bunun en belirgin göstergesi. Yüzünüzü açık kaynak taraftarlarına döndüğünüzdeyse bu konuyla ilgili çok farklı bir iddiayla karşılaşıyorsunuz. Açık kaynakçılar, yazılımlarının çoğunun 1.0 ya da 2.0 gibi sürümlerinde olduğunu kabul etmeler de bunu bir olgunlaşmamışlık göstergesi olduğu konusunda hemfikir değiller. Açık kaynak yazılımlarda sürüm değişikliklerinin çok büyük gelişmeler sonucunda oluştuğunu, buna karşılık telifli yazılımlarda çok küçük ve önemsiz bir geliştirme yapıldığında bile sürümün yükseltildiğini belirten açık kaynakçılar, bu nedenle kendi yazılımlarının 1.0 sürümlerinin varolan çoğu yazılımın 7.0 gibi gelişkin sürümlerinden bile çok daha nitelikli olduğunu vurgulayarak bu iddiaları reddediyorlar.

Yazılım sektörü konusundaki bazı uzmanlara göre özgür yazılım konusundaki gelişmeler ne aşamaya varırsa varsın ve bu alanda ne kadar gelişme yaşanırsa yaşansın, özgür yazılımların telifli yazılımların tamamen yerini alması asla olanaklı değil ve bu nedenle telifli yazılımların daima var olması gerekiyor. Bu gerekliliğin temelindeyse, herhangi bir ürüne ilişkin bir pazar oluşabilmesi için geçerli koşullarının doğası yatıyor. Belli bir ürüne yönelik pazar o ürün için varolan talep gibi anlaşılabilir olsa da, belli bir pazar oluşması için gerekli şey aslında güçlü ve sürekli bir kazanç sağlamayı ve bunun sonucu olarak bu ürünün gelişimine yönelik olarak yapılacak yatırımı çekmeyi sağlayacak bir yapı. Açık kaynak kodlu yazılımı belli bir ücret ödeyerek satın alan ve daha sonra da bu yazılım konusunda teknik destek al-

Açık Kaynağı Seçenler

Açık kaynak kodlu yazılımlar günümüzde dünya genelinde pek çok ülkenin kamu kuruluşlarında ve özel şirketlerinde kullanılır hale gelmiş durumda. Hatta bazı ülkeler, açık kaynak kodlu yazılım kullanımının bir devlet politikası haline gelmesi gerektiğini savunuyorlar. Açık kaynak yazılımların kullanımı Avrupa'nın pek çok ülkesinde rağbet görürken, Çin ve Brezilya açık kaynak yazılım kullanımı konusunda önemli uygulamalara girişme yolunda olan iki önemli ülke.

Çin: Devlete ait gizli verilerin Windows işletim sistemlerinde kolayca ele geçirilebileceğini düşünen Çin hükümeti, bu nedenle kamu kurumlarının sunucu sistemlerinde Linux işletim sistemini tercih ediyor.

Fransa: Paris Belediye Meclisi, Microsoft'a toplamda 18 milyon dolar lisans yenileme parası ödemek yerine, açık kaynak kodlu yazılımlara geçme ve belediyeye ait tüm verilerin tutulduğu ana bilgisayardaki işletim sistemini Linux olarak değiştirme kararı aldı. Bu kararın bir diğer nedeniyse sistemlerin çökme riskini azaltmak.

Brezilya: Brezilya'yı korsan bir ulus olarak adlandıran ABD hükümetinin yaptığı tahminlere göre, bu korsanlık ABD yazılım telifi endüstrisine geçtiğimiz yıl yaklaşık 1 milyar dolara mal oldu. Brezilya hükümetine göreyse Brezilya'nın yazılım lisanslarını ödemek için ABD'ye her yıl göndermek zorunda kaldığı para da yaklaşık 1 milyar dolar. Hem ABD, hem de kendisine bir yıl içinde birer milyar dolara mal olup, üstüne üstlük 'korsan' olarak nitelendirilmesine yol açan patentli yazılımlardan soğuyan Brezilya, çözüm yolunu patentli yazılımlardan kurtulmakta bulmuş. Bu amaç doğrultusunda yoğun çalışmalar sürdüren Brezilya hükümeti, kamu kurumlarında açık kaynak kodlu yazılım kullanımını zorunlu kılan bir yasanın son hazırlıklarını tamamlamış durumda.

Yazılım lisansları için ödediği ücretlerin açık için yaptığı harcamalardan daha yüksek olduğunu vurgulayan hükümet, bu yasayı bir an önce uygulamaya koyma konusunda oldukça kararlı görünüyor.

Almanya: Almanya'nın Münih kent yönetiminde Linux işletim sistemi ve Open Office uygulamaları kullanılıyor. Ayrıca Almanya hükümeti Siemens'e, kendi ordularında ve kamu projelerinde kullanılmak üzere Linux tabanlı özel iki işletim sistemi geliştirtmiş.

İngiltere: İngiliz Eğitim Teknolojileri Dairesi (BECTA - The British Educational Communications and Technology Agency), açık kaynak kodlu yazılımların İngiltere genelindeki eğitim kurumlarında kullanılması amacını taşıyan bir çalışmayı sürdürmekte.

Yunanistan: Yunanistan genelindeki yaklaşık onikibin orta öğretim kurumunun bilgisayar laboratuvarlarındaki bilgisayarlar üzerine hem Linux, hem de Windows işletim sistemi kurulu durumda. Yunanistan hükümeti, böylelikle genç nesillerini erken yaştan itibaren alternatif işletim sistemlerine alıştırmayı hedefliyor.

ABD: ABD ticaret bakanlığı Red Hat şirketinden 8 milyon dolar değerinde Linux yazılım ve servis desteği hizmeti satın aldı. Bakanlığın toplam 15 bölümünde, 1 Haziran 2005'ten başlayıp 31 Mayıs 2008'e kadar sürecek anlaşma dönemi boyunca Red Hat ürünlerinin kullanılacak. Yetkililer, bu değişiklik sayesinde maliyeti düşüreceklerine ve verimliliği artıracaklarına inanıyorlar.

Ve Hollywood!: Dünyanın en önemli sinema endüstrisi merkezi olan Hollywood film stüdyolarında işletim sistemi olarak, Windows'un açık kaynak kodlu rakibi olan Linux kullanılıyor. Bugün bünyesindeki 400'ü aşkın sunucusunda Linux işletim sisteminin kurulu olduğu Hollywood, Linux üzerinde kurulu sistemlerini ilk kez 1997 yılında "Titanik" filminin yapımı aşamasında.

Türkiye’de Açık Kaynak Kullanımı

Ülkemizde açık kaynak kullanımı konusunda ki girişimler çok eskiye dayanmıyor olsa da, özellikle son üç yılda bu konudaki çalışmaların hızı ivme kazanmış durumda. Daha çok kamu kurumlarında tercih edilen açık kaynak kodlu yazılımın kullanıldığı yerlerin çoğu, bu seçimin kendisine sağladığı avantajlardan şimdilik son derece memnun görünüyor.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, ofis uygulamalarında Open Office’in Türkçe sürümünü kullanıyor. Yaklaşık 3 yıldır Open Office kullanan Merkez Bankası böylece hemen hemen her yıl yenilenen sürümlerle ve lisans ücretleriyle uğraşmaktan kurtulmuş durumda.

İstanbul Eminönü Belediyesi, bilgi teknolojileri harcamalarını kısma çalışmaları kapsamında sunucularında yer alan işletim sistemini Linux

olarak değiştirme kararı almış. Bu kararı uygulamaya koyan ve halen sistemlerinde Linux kullanan belediye, bu geçişle birlikte ciddi boyutta bir maliyet avantajı sağlamış durumda.

Ankara EGO Genel Müdürlüğü’ndeki tüm bilgisayarlarda Open Office kullanma politikası uygulanıyor.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ofis bilgisayarlarında Open Office kullanıyor.

Elektrik Mühendisleri Odası genel merkezinde ve şubelerinde yer alan tüm bilgisayarlarda Open Office kullanılıyor.

Türkiye’de ofis yazılımı olarak açık kaynak kodlu Open Office’i kullanan diğer kurumların bazılarıysa şunlar:

- Atom Enerjisi Kurumu
- Emekli Sandığı
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü
- İnönü Üniversitesi
- Zonguldak Devlet Hastanesi

mak için belli bir ücret ödeyen müşteriler varsa da, telifli yazılımla karşılaştırıldığında bu kişilerin sayısı oldukça az. Telifli yazılım savunucularına göre bunun nedeni, yazılımın kodlarıyla ilgili ortada herhangi bir sır ve nihai ürünün yeniden dağıtımları konusunda belli bir kısıtlama olmadıkça, bir şeyi satmanın çok daha zor hale geliyor ol-

ması. Bu zorluk nedeniyle açık kaynak kodlu yazılımlar, nihai amacı kâr elde etmek olan yazılım geliştirme sektöründe kendine ait bir pazar oluşturmak, bu pazarda yer alan şirketlerin büyümesini sağlamak, bu alana yatırım çekmek, ücretli çalışan sayısını artırmak ve gelişme ölçeğini büyütme konusunda yetersiz kalıyor.

Başbelası Telif Hakları

Stanford Hukuk Okulu’nda hukuk profesörü olarak görev yapan ve “Düşüncelerin ve Kodların Geleceği” kitabının yazarı Prof. Lawrence Lessig’in Technology Review (Temmuz 2005) dergisindeki yazısından...

Telif hakları yasanın ilk ortaya çıktığı yıllarda telifin koruması kapsamına giren, kamuya açık olmayan haklar yalnızca “yayımlama” ya da “yeni den yayımlama” hakları olarak tanımlanıyordu. 1909 yılında yasanın kapsamında yapılan bir düzenleme sonucunda, telifin koruması altındaki haklara “kopyalama” hakkı da eklendi. Telif hakkı kapsamında yapılan bu genişletmenin uygulanmasında o yıllarda herhangi bir sorun yaşanmamasının en önemli nedeni, kopyalama makinelerinin henüz yaygınlaşmamış olmasıydı. Sorun yaşanmamasında, telif hakları konusunda eğitimi, araştırmayı ve genel olarak toplumun bilgiye olan gereksinimini göz önüne alarak getirilen belli sınırları dırmaların da kuşkusuz önemli bir payı vardı. Ancak asıl önemli etken, o yıllarda telif hakkı korumasından yararlanmak isteyenlerin, yapılan çalışmalarını tescil ettirip (©) işareti almalarını sağlamanın ve bu tescil işlemini belli dönemler sonunda yinelemesinin gerekiyor olmasıydı. Bu formalitelerin yarattığı caydırıcılık nedeniyle 19. yüzyılda yayımlanan çalışmaların ancak yüzde ellisi tescilliydi ve bunların da %80’den fazlasının tescili asla yinelenmiyordu. Bu da telif yasanın erişiminin, yalnızca telif korumasına çok gereksinim duyan alanlarla sınırlanmasına ve yayımlanmış bir çok çalışmanın özgür olarak herkes tarafından kullanılabilmesine olanak tanıyordu. Ancak ABD telif hak-

ları yasasında 1976 yılında başlayan bir dizi değişiklik sonucunda bu uygulama değişti ve tüm yaratıcı çalışmalar, telif sistemine kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın, telif hakkı yasalarına korunur hale geldi. Zorluk yaratan resmi gereklilikleri ortadan kaldırarak telif yasalarının uygulanmasını basitleştirmek amacıyla taşıyan bu değişiklik çalışmasının yola çıkış noktası son derece iyi niyetliyse de, varılan noktada, önceden yaratıcı çalışmaların yalnızca belli bir kısmını korumaya alan telif hakları yasaları, tüm çalışmaları düzenler hale geldi ve böylece telif hakları konusundaki ilk köklü değişim gerçekleşmiş oldu.

Neyse ki telif hakları yasalarının kapsamında ki bu ani genişleme, bir kitabı okumak ya da ödünç vermek gibi, kitabın kopyalanmasını gerektirmeyen sıradan kullanımları yasa kapsamına almıyordu ve bu tür etkinlikler hâlâ tümüyle özgürdü. Ancak her kullanımın bir kopya üretiyor olduğu sayısal teknolojiler dünyasındaki ilerlemelerle birlikte, bu özgürlük de yok olmaya başladı. Analog uzayda bir kitabı okumak, ödünç vermek ya da satmak telif hakları yasalarını ilgilendirmezken tüm bu eylemlerin sayısal uzayda bir elektronik kitapla yapılması, yasal düzenlemelerin kapsamına girer oldu. Bir zamanlar telif hakları yasanın sınırlarının ötesinde kalan sıradan kullanımların tümü telif düzenlemesinin tam ortasına düştüğünden analog dünyanın önceliği özgürlükken, sayısal dünyanınki yasal düzenlemeler haline geldi ve böylece telif hakları konusundaki ikinci büyük değişim yaşanmış oldu.

Belli formalitelerin kaldırılmasıyla ortaya çıkan “kayıtsız telif sistemi”yle, sayısal teknolojinin işlemleri birer kopyaya çeviren doğası birleşince,

Telifli yazılım savunucularına göre açık kaynak kodu geliştiren kişilerin temel hedefi, zaten yazılım geliştirmek değil. Keyfi yerinde ve tuzu kuru olan bu kişilerin tek derdinin kişisel egolarını tatmin etmek olduğunu savunan telifli yazılım savunucularına göre bu tür kişilerce yazılmış olan özgür yazılımlar, yalnızca zamanın para etmediğini düşünen ve önemsiz işler yapan kişiler tarafından kullanılabilir nite-likte. Açık kaynak kodlu yazılımlar, günümüzde dünya genelinde her geçen gün daha çok kamu kuruluşunun ve özel şirketin önemli projelerinde ve sistemlerinde kullanılıyor hale geliyor olsa da, bu gelişmeler bu kişilerin düşüncelerini değiştirmeye yetmiyor. Açık kaynak kodcular Microsoft’un lisanslı yazılımlarını kullanmayı, bilgisayara yazılım kurmak için Bill Gates’e haraç ödemek olarak görürken, telifli yazılım taraftarları Windows yazılımlarının iş yapma alanında sağladığı yararlar göz önüne alındığında ödenen ücretlerin son derece makul ve gerekli olduğu görüşünü savunmayı sürdürüyor.

tüm çalışmalar yasalarla düzenlenir hale geldi. Ama, uygulamada bu düzenlemenin etkinliğini azaltan, yine sayısal teknolojilerin doğası oldu. Çünkü kusursuz kopyaların kullanımını olanaklı kılabilecek şekilde tasarlanan tüm sayısal teknolojilerin, bu kopyalar üzerinde kontrolü olanaklı kılmak gibi bir amacı yoktu. Ancak günümüzde sayısal araçlar elinizdeki verileri on bin kişiyle en fazla on saniye içinde paylaşmanızı olanaklı hale getirdiğinden, özellikle yayıncılık, müzik, sinema ve yazılım gibi telif haklarına dayalı endüstriler sıradan kullanıcıların yapacaklarından ve kaybolan kontrol güçlerinden ötürü endişelenir hale geldiler. İnsanlık adına asıl tehlikeli olan aşama da zaten bu noktada başladı. Çünkü bu endişeler nedeniyle günümüzde artık geleceğin sayısal teknolojilerini oluşturmak için yapılan çalışmalar, telif hakkı sahiplerine kontrol güçlerini geri verme amacı taşıyor.

“Sayısal Haklar Yönetimi (DHY)” adı altında işleyen bu kontrol düzenleme sistemi, sayısal dünyanın varolan doğasının yok ettiği kontrolü yeniden oluşturabilecek çözümler üzerinde çalışıyor. Üretilecek tüm bilgisayarlara kontrol konusunda özelleşmiş “güvenilir hesaplama” çiplerinin eklenmesi düşüncesi, bu çözümlerden yalnızca biri. Bu tür çözümler yasalaştırıldığında bir telif hakkı sahibi ya da bir yazılım üreticisi, parasını vererek “satın aldığımız” bir e-kitabı kaç kez okuyabileceğinizi ya da onu bir bilgisayardan diğerine kaç kez gönderebileceğinizi bile kontrol edebilir hale gelecek. Bir sayısal cihazı kullanarak yapacağınız tüm işlemler DHY tarafından kontrol edilebilir hale geldiğinde, İnternet üzerinde yer alan içeriklerin tüm kullanımları da olasılıkla izin gerektirecek. Üstelik bu izinlerin düzeni artık mahkemeler ya da yasa-

Tüm Dillere Açık mı?

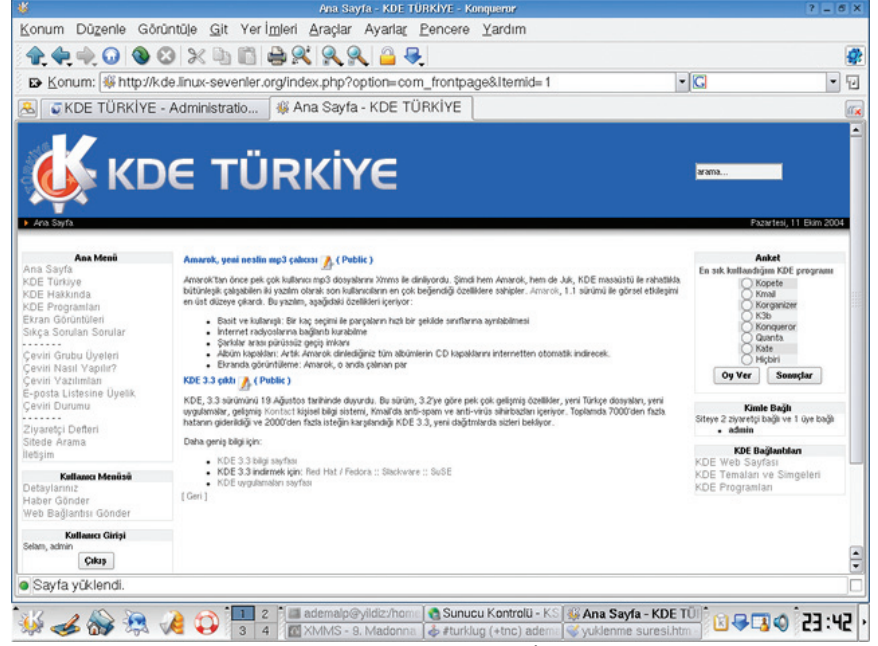
Açık kaynak kodcular, kendi yazılımlarının özellikle sermayesi düşük olan küçük işletmeler için ciddi bir maliyet avantajı sağlayan önemli bir çözüm olduğunu iddia ederken, bu yaklaşımın karşısındaki kişiler açık kaynak kodlu yazılımların özellikle küçük işletmelerde çalışan ve bilgisayar kullanımını konusunda pek de uzmanlaşmış olmayan kişiler için çok kafa karıştırıcı olma riski üzerinde duruyor. Bu kafa karışıklığını gidermek için başvurulabilecek eğitim desteklerinin sınırlılığını

larca değil, yazılımların içine yerleştirilen kodlar tarafından sağlanıyor olacak.

Sayısal Haklar Yönetimi uygulaması yoluyla sayısal teknolojilerin bir şekilde bir kontrol düzenlemesine sahip olması olasılığı, iki büyük tehdit olasılığı da beraberinde getiriyor. Bu tehditlerden ilki, aslında oldukça tanıdık: Bilgiye erişimde eşitsizlik. Örneğin İnternet üzerinden bir e-kitabı okumanın ücretinin çok yüksek olması, özellikle telif maliyetlerinin çoğu kişinin alım gücünün üzerinde olduğu az gelişmiş ülkeler gözönüne alındığında, çoğu insanın bu bilgiye erişim hakkının kısıtlanması anlamına geliyor.

Daha az tanıdık olan ikinci tehdidi tam anlamıyla anlayabilmek içinse, önce "sayısal" sözcüğünü bir an için unutmamız ve bir bütün olarak insan kültürü denen şey üzerine yoğunlaşmamız gerekiyor. Okuduğumuz bir kitapta öyküyü arkadaşlarımıza anlatmamız ya da bir filmin bize verdiği ilhamı yaymak için bu filmdeki öyküyü ailemizle paylaşmamız gibi davranışların ve benzerlerinin tümü aslında kültürel yaşamda "katılım"ın temelini oluşturan ve "remiks yapmak" olarak adlandırabileceğimiz bir uygulama. Kişinin, kendisinden başka birinin yaratıcılığını kullandığı, asıl çalışmaya herhangi bir yararı olacağı konusunda hiçbir garanti vermeyen remiks yapma sürecinde, kişiler remiks yaptıkları ürünlerle alay etme ya da onlara saygı duyma özgürlüğüne sahip. İnsanların remiks yapma hakkı elinden alınmış bir toplumdaysa kültürün gelişmesi neredeyse olanaksız. Kültürün okuma, eleştirme, övme, kınama eylemleri gibi parçaları yaratıcılığımızın yöntemlerini oluşturduğundan, remiks edilecek malzeme telifli olsun ya da olmasın,

sa açık kaynak yazılımlarının bir diğer sorunu. Varolan telifli yazılımların çoğu için kullanılabilir pek çok hazır eğitim malzemesi varken, açık kaynak kodlu yazılımların kullanımını öğreten eğitim araçlarının sayısı bunlarla karşılaştırıldığında oldukça az. Açık kaynak yazılımların varolan sürümlerinin ge-

sin, remiks yapma konusunda toplumun bireylerinin özgür olması gerekir. Bu eylemler sözcükler kullanılarak yapıldığı dönemde, en azından özgür toplumlarda, hiç kimse remiks yapma yani kültürü yeniden yapılandırma özgürlüğünü sınırlandırmıyordu. Çünkü kültürün yeniden yapılandırılması metinsel yollarla oluşurken, yasal düzenlemeler sıradan insanların sıradan sözcüklerle ne yaptığını konusunda telif hakları kapsamında bir kısıtlama getirmiyordu.

Teknolojideki gelişmelerse kültürün yeniden yapılandırılması için, sözkonusu remiks uygulamalarının sözcükler dışında araçlar kullanılarak da yapılmasını olanaklı hale getirdi. Günümüzde bilgisayarlar, sesleri ve görüntüleri kullanarak yeni bir tür remiks yapma ve kültürü bu biçimde yapılandırma olanağı sunuyor. Sayısal haklar yönetimi adı altında telif yasaları konusunda yapılan düzenlemelerin barındırdığı ikinci büyük tehdit olasılığı da tam bu noktada ortaya çıkıyor. Çünkü bir yandan sayısal teknolojilerdeki gelişmeler zengin medya çeşitleri sunarak ortamlarda bol katılımcı yeni yaratıcı deneyimleri yaşanmasına olanak tanırken, diğer yandan sayısal haklar yönetimi düzenlemesiyle telif hakları konusunda getirilmeye çalışılan sınırlamalar, bu teknolojik araçları kullanarak remiks edilebilecek yaratıcı işlerin kullanım hakkını ortadan kaldırmaya çalışıyor. DHY ile birlikte gelebilecek bu tür düzenlemeler kişilerin remiks yapma haklarını ellerinden alacağından, kişisel özgürlüklerimizi azaltma ve kültürel aktarımları engelleme tehdidi taşıyor.

Bir zamanlar tamamen özgür olan yazılım ve kültür alanındaki uygulama ortamlarında yaşanan değişikliklerle özgürlüklerin ortadan kalkması, öz-

nelde İngilizce olmasıysa, kullanıcılar bakımından sorun oluşturabilecek bir diğer konu. Lisans ücreti karşılığında kodları kapalı halde satılan telifli yazılımların birçok dildeki sürümünü edinmek oldukça kolayken açık kodlu yazılımlar sözkonusu olduğunda dil desteğinde sorun yaşanabiliyor. Ancak çoğu

gür yazılım ve özgür kültür hareketleri arasındaki bağlantıyı oluşturuyor. Yazılım alanında değişime neden olan şey patentli kodların doğuşuyla, kültür alanındaki değişim, telif hakları düzenlemesinde sayısal haklar yönetimi adı altında oluşturulmaya çalışan düzenlemeler. Bu değişimlerin her ikisini de olanaklı kılan şey teknoloji ve hukuk; özgür yazılım ve özgür kültür hareketlerinin her ikisinin de özgürlüklerini geri almak için başvurdukları şeyse yine aynı ikili.

Özgür yazılım ve özgür kültür hareketlerinin her ikisindeki "özgür" sözcüğünü, temel ekonomik ilkelerin reddedilmesi olarak algılayan kişiler bu iki özgürlük hareketinin peşinden gidenleri aşırı düzeyde ütopyik olmakla suçluyor. Oysa kazanç sağlayan, büyümeyi destekleyen ve hizmetleri belli bir toplum içinde yaygın hale getiren özgür yazılım, bu özellikleri sayesinde şimdiden kendi başına bir ekonomi haline gelmiş durumda. İşleme düzeni patentli yazılımların ekonomisinden farklı olsa da, günümüzde bu ekonomiyi büyümek için milyarlarca dolar harcanmaktadır. Aynı şey özgür kültür için de geçerli. Birçok kişi "özgür kültür" denen hareketin amacının sanatçılara ödeme yapılmaması olduğunu sanıyorsa da bu hareketin savunucularına göre özgür kültür, kültür tarihi boyunca yaratıcılığa ait endüstrileri yöneten ekonomiyi tanımlıyor. Özgür kültür hareketinin oluşturulmaya çalışıldığı bu ekonomi, asla telifin önemini yadsımıyor. Zaten özgür yazılım ve özgür kültürü oluşturmak için gerekli lisanslar da telife dayanıyor. Özgür kültür hareketinin yapmaya çalıştığı şey, telif hakları yasasını, sayısal çağa uyumunu etkinleştirecek biçimde yeniden gözden geçirmek.

Açık Kaynak: Seçkin Bir Kapitalizm

Chicago Üniversitesi'nde hukuk profesörü olarak görev yapan ve "Kuşkuculuk ve Özgürlük: Klasik Liberalizm İçin Modern Bir Yaklaşım" isimli kitabın yazarı Richard A. Epstein'in Technology Review (Temmuz 2005) dergisindeki yazısından...

Tarihteki tüm yasal sistemler iki ayrı mülkiyet sistemini harmanlayarak bir sistem oluşturmuşlardır: özel ve kamu. Bu mülkiyet sistemlerinin her ikisi de hem yazılım, hem de telif hakları bakımından çok büyük önem taşır. Özel mülkiyet, özel kişilere ait bazı somut kaynakların sahip olma, kullanma ve satış, kiralamaya, ipotek ettirme ve armağan etme gibi haklarını ele alır. Neredeyse tüm medeniyetler, sahibi olmayan bir şeyi ilk alan kişinin dünyanın geri kalanına karşı bu şey üzerinde ayrıcalıklı bir hak kazandığı, merkezi olmayan sistemlerle başlamıştır. Bugün tarlasını eken bir çiftçinin yarısını rahatça planlayabilmesi için, bu tarla üzerinde yarın başka bir kişinin hak iddia edeceğinden korkmaması gerekir. Bu nedenle aslında özel mülkiyet konusundaki düzenlemeler sağladığı yararlar nedeniyle toplumsal açıdan büyük önem taşır. Bill Gates'i yazılımlardan haraç kesmekle suçlayan ve yıllık kazancı olan 45 milyar doları hareketmediğini düşünen kişilere bir de dünya genelinde Microsoft ürünlerini kullanan müşterilerin elde ettikleri kazancın toplamını incelemelerini öneririm. Yaklaşık 500 dolar karşılığı bir ücret ödeyerek bilgisayarınıza kurduğunuz Microsoft Office'in size getirdiği üretkenliğe bakarsanız, bu paranın çok az bir miktar olarak kaldığını kolaylıkla görebilirsiniz.

Genel Kamu Lisansı'nı (GPL) yöneten dört temel özgürlük, gökten inmedi. Bir bilgisayar mühendisi tarafından üretilen bu sistemin anlatmaya çalıştığı şey, aslında çok basit: yazılımın kodlarına serbestçe giriş hakkı. Bu şekilde özetlendiğinde çok masum görünüyorsa da, her anlaşma ya da lisans sözleşmesinde olduğu gibi bunda da önemli bir bit yeniği var. Hiç bir yasal sistem sınırsız haklar yaratmaz. Varolan tüm özgürlüklerle karşılıklı ilişki içinde olan görevler vardır. Genel Kamu Lisansı'nın sağladığı özgürlük karşılığında beklenen görevse, yaptıkları işlerde açık kaynak kodlu yazı-

lımları kullanan herkesin, bu yazılımı türeterek yaptığı işleri aynı lisans altında dağıtması gerekliliği.

Sonuçta ortaya çıkan özgür yazılım topluluğunun kurallarını kabul etmek isteyen herkes, açık kaynak topluluğuna dilediği an katılabilir ya da oyunu bu kurallara göre oynamak istemeyen herkes Microsoft'la iş yapmaya devam edebilir. Kullanıcılar bakımından nasıl böyle bir özgürlük varsa, Microsoft için de aynı özgürlük geçerli. Microsoft da "Özgür kaynaklı yazılımı unutun. Bizim yazılımımızın lisansını almak istiyorsanız kaynak kodlarımızı görmemeyi kabul etmek zorundasınız. Eğer koşullarımızı beğenmiyorsanız herhangi bir açık kaynak kodlu ürüne geçebilirsiniz." deme özgürlüğüne sahip.

Fikri hakkı birine ait olan ya da kamu alanındaki bir yazılım yerine Stallman'ın belli özgürlükler karışımına ve kısıtlamalarına bağlı yazılımı seçmenin nedenleri neler olabilir? Özgür yazılım savunucuları, bu soruya yanıt olarak yaptıkları açıklamalarda GPL'nin üretimi ve yaratıcılığı desteklediğini, mülki hakkı olan yazılımların gizliliği beslediğini iddia ediyor. Oysa bence, ticari sırlarla ilgili yasalar, yaratıcılığı GPL'ne sürdüğü koşullara göre çok daha gelişkin düzeyde destekler durumda. Üstelik ticari sırları korumak, orjinal yaratıcıların, yaptıkları çalışmadan ötürü ödüllendirileceklerini garanti eder. Ama açık kaynaklı projeler, bunun aksine koda daha sonra katkıda bulunanları ödüllendirir.

Ancak yine de, iki yaklaşımı karşılaştırıp içlerinden birini üstün olarak nitelenecek pek de olası değil. Zaten pazardaki pek çok oyuncunun konuya yaklaşımları da iki model arasında kesin bir seçim yapılmaması gerektiğini destekliyor. Veritabanı ve sunucu yazılımlarıyla milyonlarca dolar kazanan IBM, şimdilerde müşterilerini açık kaynaklı Linux işletim sistemini kullanmaya teşvik ediyor. Sun Microsystems kendi bünyesindeki yazılım geliştiricileri her geçen gün büyüyen açık kaynak topluluğunu birer elemanı haline getirmek amacıyla Solaris işletim sistemini açık kaynak koşulları altında yeniden lisanslıyor. Hatta Microsoft bile sınırlı bir düzeyde olsa da, kodlarını şirket dışındaki Windows programı geliştiricileriyle paylaşıyor. Tüm geliştiriciler anlaşmanın gerektirdiği koşulları bildiğinden, aslında türetilen tüm işlerin GPL ile

yönetilmesini gerektiren copyleft hareketi yeterince adil. Bu noktada devletin temel görevi her iki tür düzenlemenin de yazıldıkları şekilde uygulanmasını sağlamak.

Bu noktadan bakıldığında Lessig'in özgür yazılıma karşı duyduğu engin saygının hiç de adil olmadığı kolaylıkla görülebilir. Çünkü insanların iş yapma biçimlerini kendilerinin seçebilmelerini gerektiren özgür toplum prensiplerine göre Lessig'in tavır oldukça tarafı. Brezilya devletini, kendisini ve ulusunu özgür yazılıma geçmeye teşvik ettiği için övemez. Bu girişimi küçümsemekle de eşdeğer bir yanlış yapmış oluruz. Serbest Pazar toplumlarında devletlerin iş modellerini içeren tartışmalarda herhangi bir tarafta yer alması tümüyle yanlıştır. Doğal bir hakem olarak temel rolü uzlaşma olan devletin parmağını skalanın üstünde herhangi bir noktaya koyması, gerçek rekabeti olanaksız hale getirir. Hakemler amigoluk yapamazlar.

Lessig yazılım lisanslaması konusundaki hatasının benzerini telif haklarına yönelik yaklaşımında da yineliyor. Politik görüşleri ne olursa olsun herkes, modern toplumların farklı türdeki telif haklarını korumak amacıyla düzenlediği yasaların ortaya çıkmasına neden olan güçlü ekonomik zorunlulukların farkında olmak zorundadır. Özel hakların korunması yalnızca bir kişinin haklarını değil, tüm toplumun yararını gözeten bir uygulama olduğundan, yapılan tüm yaratıcı üretimlerin korunması da sosyal bir gerekliliktir. Telif hakları kültürel alana romanlar, filmler, müzik ve diğer şekillerde yapılan tüm büyük olumlu katkıları teşvik eder. Bazı kişiler için yaratma arzusu, onları yaratmaya teşvik eden öge olarak yeterli olabilir ve bu kişiler, ürünlerini yalnızca basit koşulları olan anlaşmalarla lisanslayarak dağıtmaktan mutlu olabilirler. Ama çoğu yazar için yaptığı işin karşılığında alacağı karşılık önemlidir ve diğer kişilerin bu yazarların çalışmalarını kopyalama haklarını sınırlamak, bu kişilerin üretkenliğini artırmak anlamına gelir. Bugün telif haklarını savunan yazarların pek çoğu kendisinden önceki yazarların çabaları sayesinde buldukları noktaya gelmiş olsalar da Lessig'in özgür kültüre ilişkin heyecanlı övgüsü, herhangi bir olgun telif sisteminin mutlak hesabata katacağı, üreticiler ve kullanıcılar arasında varılması gereken temel alışverişleri gözardı ediyor.

ülkenin kendi bünyelerinde geliştirmekte olduğu açık kaynak projeleri, bu soruna çare getirmek konusunda epeyce yol almış durumda. Bu konuda ülkemizde de çalışmalar oldukça hız kazanmış bulunuyor. TÜBİTAK- Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE) tarafından başlatılmış olan Ulusal Dağıtım Projesi (ULUDAĞ), özgür Linux işletim sisteminin Türkçe desteği konusunda çok önemli çalışmaların yürütüldüğü bir proje. Bu proje kapsamında Genel Kamu Lisansı altında yayımlanan ve adını Anadolu Parsı'ndan alan "Pardus" işletim sisteminin ilk sürümü şimdiden kullanıma sunulmuş durumda. MS Office

yazılımının açık kaynak dünyasındaki karşılığı olan açık kaynak kodlu ofis yazılımı OpenOffice'in Türkçeleştirilmesi, Türkçe OpenOffice.org projesi kapsamında, dünyanın dört bir yanında Türkçe dilini konuşanlara yönelik olarak bu ürünün bilinirliğini ve kullanılabilirliğini artırmak konusundaki çalışmalar sonucunda gerçekleştirilmekte. Bu çalışmaların ortak amacı Türkiye'de açık kaynak kodlu yazılımların kullanımını desteklemek.

Bir Özgür Bira Lütfen!

Açık kaynak yaklaşımı alanında tüm dünya genelinde ulusların kendilerine

özgü açık kaynak kodlu yazılım geliştirme çalışmaları sürerken, iki yazılım geliştirme modeli ve telif haklarının genel uygulaması konusundaki tartışmalar da son sürat ilerlemekte. Bu tartışmalar arasında en ilgi çekenlerinden

YDKuruluslari.xls - OpenOffice.org 1.1.0

Dosya Düzenle Görünüm Ekle Format Araçlar Veriler Pencere Yardım

/tmp/dosyalar/YDKuruluslari.xls

Verdana 10 K T A X

A4:A23 ARGE Danışmanlık

YÖNETİM DANIŞMANLIĞI KURULUŞLARI										
ŞİRKET ADI	Hizmet Alanı									
	SG	İG	İK	E	IT+MIS	KF	ŞE+I	M+H	BYD	BMD
A.T. Kearney			X							
Abr AMROP Interneqna				X						
AC Danışmanlık				X						
Academy International				X						
Adato Consulting										
Adecco										
AKTİF Danışmanlık										
Alanyalı ve Alanyalı										
Alpay Danışmanlık										
Alper Danışmanlık										
Amrop Hever Gr										
Analiz Yönetim D										
Ankon Danışmanlık										
ANT Eğitim ve D										
Antal International										
APR Danışmanlık										
Arama Araştırma										
ARC International										
AREND Danışmanlık										

Hücreleri Biçimlendir

Kategori: Tümü, Kullanıcı tanımlı, Sayı, Yüzde, Para birimi, Tarih, Bilimsel

Format: Standard, -12.34, -12.34,12, -1.2.34, -1.2.34,12, -1.2.34 TL, -1.2.34 TL

Dil: Ontanımlı

Seçenekler: ARGE Danışmanlık

Presentation Title Goes Here - OpenOffice.org 1.1.0

Dosya Düzenle Görünüm Ekle Format Araçlar Slayt gösterimi Pencere Yardım

/tmp/dosyalar/106.ppt

Yeni Tema... 3B Efektler - dd2066

3B Efektler: Arka planlar, Ayraçlar, Benim Temam

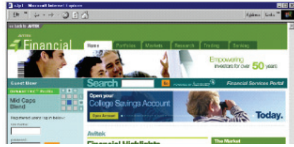
0,00cm Siyah Renk Mavi 7

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

1

“Kural-bazlı” Kişiselleştirme

- Kullanıcı deneyiminin değerlendirilmesi, geliştirilmesi
 - Açık:
 - Müşteri profili ve dış verilere göre içerik

biriyse, belli düşünceler sonucunda ortaya çıkan ürünlerin yalnızca sahiplerine mi, yoksa tüm insanlığa mı ait olduğu konusunu özellikle hukuki açıdan ateşli bir şekilde tartışan Lawrence Lessig ve Richard Epstein arasında süregelen tartışma. Bu tartışmalar bir yandan sürerken, açık kaynak kullanımı da bu tartışmalara kulak asmaksızın, etkisini, yazılım geliştirme alanının dışına çıkartıp başka alanlara da sıçratmakta kararlı görünüyor. İnternet üzerinden sunulan ve tüm katılımcıların madde yazarı olarak katkıda bulunmasına olanak veren açık kaynak kodlu ansiklopediler bu sıçramanın sonucu olarak ortaya çıkan “özgür içerik” yaklaşımının bir örneği. Bu ansiklopedilerin en yaygın kullanılanlarından olan “Wikipedia” isimli özgür ansiklopedi oluşumuna, dileyen herkes makale ekleyebiliyor ve ansiklopedinin tüm içeriğini özgürce kullanabiliyor. Halihazırda bünyesinde 1,6 milyon makale barındıran özgür içerik temsilcisi

Wikipedia'nın 200 farklı dilde sürümü mevcut. Açık kaynak yaklaşımını yazılım dışında kullanan en ilgi çekici oluşumlardan bir diğeryse “açık kaynak bira” hareketi. “Bizim Biramız” adı altındaki bu hareketini başlatan Danimarkalı bir grup üniversite öğrencisi, bira yapımı konusunda kendilerinin geliştirdiği özel bir tarifi İnternet sitesi üzerinden herkese açmış durumda. Bu tarifi kullanarak kendi biranızı yapmakta, tarifi kendi istekleriniz doğrultusunda değiştirmekte ve hatta bu tarif aracılığıyla yaptığınız birayı satarak para kazanmakta özgürsünüz. Sizden beklenen tek şey, tarif üzerinde yaptığınız değişiklikleri biranın “özgür”lüğünün sahip olduğu hukuksal düzenleme gereğini yerine getirmeniz. Bu da özgür biranın tarifi üzerinde yaptığınız geliştirmeleri özgür bira topluluğunda yer alan diğer kişilerle paylaşmanız anlamına geliyor. Henüz özgür birayı marketlerden satın alınması olanaklı değilse de, bu tarifi kullanarak ürettiği

birayı satmaya kalkan özgür bira taraftarları olur olmaz, marketten özgür bira almaya da başlanabilecek.

Açık kaynak kodu üzerinde hem Türkiye’de hem de dünya genelinde çalışmalar sürerken ve farklı pek çok alanda açık kaynak yaklaşımı yaygınlığını artırmaya devam ederken, kodların açık ya da kapalı olmasını savunan farklı iki yazılım geliştirme modelinin ortasında bir yerde durulabileceğini düşünenler de var. Hindistan Teknoloji Enstitüsü’nden Deepak Phatak, açık kaynakla lisanslı yazılımı birleştiren bir yazılım geliştirme üzerinde çalışıyor. Kamu Bilgi Lisansı (Knowledge Public License-KPL) adındaki lisans sistemi altında çalışacak bu sistemin hedefi, her iki modelin de avantajlı yönlerini bir araya getirerek, hem yazılım üreticileri hem de kullanıcıları için daha geniş kapsamlı yararlar sağlayacak yeni bir model oluşturmak. Böyle bir modeli geliştirip uygulamaya koymayı başarabilirlerse Hindistan’ın yazılım dünyasının bir numaralı merkezi haline geleceğini öngören Phatak’ın bu öngörüsü, desteğini Hindistan’da her yıl 1750 teknik üniversiteden mezun olan toplam 250 bin bilgisayar ve elektronik mühendisinin potansiyel yazılım üretme gücünden alıyor. Her biri kendine özgü çeşitli eksiklikler barındıran bu modellerden biri yerine, her iki modelin de üstünlüklerini kullanarak oluşturulacak yeni bir modelin galip gelmesi, yazılım dünyası için en parlak sonuç gibi görünüyor. Çünkü böyle bir galibiyet modellerden birinin değil, tüm dünya genelindeki bilgisayar kullanıcılarının galibiyeti olacak ve sonuçta kazanan tarafta tüm insanlık yer alacak.

Ayşenur T. Akman

- Kaynaklar:
- <http://www.linux.org>
 - <http://www.linux.com>
 - <http://www.gnu.org>
 - <http://www.fsf.org>
 - <http://www.creativecommons.org>
 - <http://tr.openoffice.org>
 - <http://www.uludag.org.tr>
 - <http://www.wikipedia.org>
 - <http://www.voresoel.dk/>
 - <http://www.belgeler.org/howto/acik-kod-yazilimcisi.html>
 - <http://www.linuxinsider.com>
 - <http://www.linuxnet.com.tr>
 - <http://www.apache.org>
 - <http://www.enderunix.com>
 - <http://www.acik-kaynak.org.tr>
 - <http://www.opensbd.org>
 - Lessig, L., “The People Own Ideas!”, Temmuz 2005, Technology Review.
 - Epstein, R., “Creator Own Ideas!”, Temmuz 2005, Technology Review.